

Wyrok z dnia 17 października 2006 r.

II UK 73/06

Studia doktoranckie prowadzone przez Polską Akademię Nauk należy traktować jako naukę w szkole w rozumieniu art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Beata Gudowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 października 2006 r. sprawy z odwołania Krzysztofa Z. reprezentowanego przez opiekuna prawnego Marię Z.-W. przeciwko Wojskowemu Biuru Emerytalnemu w P. o rentę rodzinną, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 sierpnia 2005 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2005 r. [...] Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację wnioskodawcy Krzysztofa Z. reprezentowanego przez opiekuna prawnego Marię Z.-W. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 7 października 2003 r. wydanego w sprawie przeciwko Wojskowemu Biuru Emerytalnemu w P. o rentę rodzinną, wskazując że wnioskodawca nie spełnił warunków określonych w art. 68 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) w związku z art. 24 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. Nr 10, poz. 36 ze zm.) i nie nabył prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu Marianie Z. Sąd Apelacyjny po-

dzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji poczynione na podstawie zebranego materiału dowodowego, według których całkowitą niezdolność do pracy wnioskodawcy stwierdzono już po ukończeniu przez niego studiów wyższych, bowiem studia doktoranckie, których był uczestnikiem, jako nieorganizowane przez szkołę wyższą, a przez instytucję naukową, nie mogą być uznane za naukę w szkole.

Wnioskodawca (urodzony w dniu 22 października 1949 r.) po ukończeniu studiów na Politechnice W., uzyskał w dniu 13 czerwca 1972 r. tytuł magistra inżyniera matematyki. W okresie od 1 października 1972 r. do 30 września 1976 r. był słuchaczem dziennych studiów doktoranckich w Instytucie Matematycznym Polskiej Akademii Nauk w W. i otrzymywał stypendium doktoranckie. W okresie od 17 stycznia 1973 r. do 21 marca 1973 r. po raz pierwszy był hospitalizowany w Klinice Psychiatrii Akademii Medycznej w W. Na mocy decyzji z dnia 22 października 1976 r. Obwodowej Komisji Lekarskiej do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia w P. został zaliczony do II grupy inwalidów, a orzeczeniem z dnia 7 października 1996 r. uznany został za inwalidę I grupy, obecnie jest osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną. W złożonej opinii biegli sądowi: psycholog i psychiatra uznali, że wnioskodawca jest całkowicie niezdolny do pracy od stycznia 1973 r., natomiast nie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji.

Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 68 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez „przyjęcie że przepis ten nie ma zastosowania w niniejszej sprawie - a to wobec stwierdzenia, iż studia doktoranckie w Polskiej Akademii Nauk nie są nauką w szkole w rozumieniu tej normy”, wniósł o jego uchylenie jak i uchylenie decyzji Wojskowego Biura Emerytalnego i przyznanie wnioskodawcy prawa do wojskowej renty rodzinnej po zmarłym ojcu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu

naruszenia przepisów postępowania - tak jak w rozpoznawanej sprawie - bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny.

Przedstawiona skarga zarzuca naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie - art. 68 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym dzieci własne mają prawo do renty rodzinnej do ukończenia 16 lat (ust. 1 pkt 1), bądź do ukończenia nauki w szkole - jeżeli przekroczyły 16 lat życia - nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia (ust. 1 pkt 2), albo bez względu na wiek - jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2 (ust. 1 pkt 3).

Na wstępie tych rozważań trzeba zauważyć, że Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 29 września 2006 r., II UZP 10/06 (dotąd niepublikowana), uznał, że „dziecko, które stało się całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji po osiągnięciu wieku określonego w art. 68 ust. 1 pkt 1 lub 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie nabywa prawa do renty rodzinnej na podstawie art. 68 ust. 1 pkt 3 tej ustawy”. W tym stanie rzeczy, istota sporu dotyczy wykładni art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy i oceny czy studia doktoranckie odbywane w Polskiej Akademii Nauk mogą być uznane za naukę w szkole w rozumieniu tego przepisu.

W wyroku z dnia 6 września 2000 r., II UKN 699/99, (OSNAPiUS 2002 nr 5, poz. 127), Sąd Najwyższy uznał że „studia doktoranckie są nauką w szkole w rozumieniu art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Dlatego w przypadku ich podjęcia absolwent szkoły wyższej zachowuje prawo do renty rodzinnej, jednak nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia”. Podzielając ten pogląd, trzeba zauważyć, że powołane orzeczenie zapadło pod rządem poprzednio obowiązującej ustawy o z.e.p., ale zachowuje aktualność na tle interpretacji obecnie obowiązującego art. 68 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który jest odpowiednikiem poprzednio obowiązującego art. 39, regulującego prawo do renty rodzinnej. Rozstrzygnięcie to, z uwagi na stan faktyczny sprawy, w której zapadło, dotyczyło studiów doktoranckich prowadzonych przez wyższą uczelnię, jednak - w ocenie Sądu Najwyższego - nie ma podstaw do czynienia rozróżnień między takimi studiami w zależności od podmiotu, który je w ramach swoich kompetencji ustawowych organizował i prowadził. Tak więc studia doktoranckie, także prowadzone przez PAN, winny być traktowane jako nauka w

szkole w rozumieniu art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, podobnie jak uczestnictwo w takich studiach prowadzonych przez wyższą uczelnię.

Polska Akademia Nauk zgodnie z ustawą z dnia 25 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 75, poz. 469 ze zm.), będąc państwową instytucją naukową (art. 1 ustawy o PAN), służy rozwojowi i promocji nauki (art. 2 ust. 1 ustawy), zaś do jej zadań należy między innymi kształcenie na różnych poziomach nauczania (art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy). Podobną regulację zawierała poprzednio obowiązująca ustawa z dnia 17 lutego 1960 r. o Polskiej Akademii Nauk (jednolity tekst: Dz.U. z 1970 r. Nr 4, poz. 35 ze zm.), która traktując PAN jako „najwyższą instytucję naukową”, wskazywała, że jednym z jej zadań jest „kształcenie kadr naukowych” i udzielanie stypendiów naukowych. Niewątpliwie Polska Akademia Nauk nie ma obecnie i nie miała w poprzednim stanie prawnym statusu szkoły wyższej w rozumieniu ustaw z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385 ze zm.) oraz z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.), niemniej jednak - zdaniem Sądu Najwyższego - o charakterze studiów w niej prowadzonych nie decydują ustrój jednostki i formy organizacyjno-prawne - ale to, że wszystkie prawa i obowiązki wynikające z uczestnictwa w studiach doktoranckich prowadzonych przez PAN mieszczących się w zakresie jej ustawowo określonych zadań, były podobne do praw i obowiązków uczestników takich studiów prowadzonych przez uczelnie wyższe. Studia doktoranckie - zarówno prowadzone przez PAN jak i wyższą uczelnię - mają analogiczny przebieg, a jednostka prowadząca nie opłaca za doktoranta składek na ubezpieczenie społeczne.

W ocenie Sądu Najwyższego, podzielenie poglądu Sądu Apelacyjnego i stwierdzenie, że studia doktoranckie w PAN, w przeciwieństwie do takich studiów prowadzonych przez szkołę wyższą, nie są nauką w szkole w rozumieniu powołanego wyżej art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, prowadziłyby do niekonstytucyjnego różnicowania uprawnień do świadczeń tylko ze względu na placówkę, w której podjęte zostały studia. W myśl zasady równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji) wszyscy są wobec prawa równi i wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Zasada ta, w świetle ukształtowanego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, polega na tym, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych) charakteryzujące się daną cechą istotną w równym stopniu mają być traktowani równo (por. np. wyrok TK z dnia 21 września 1999 r., K 6/98, OTK 1999 nr 6, poz. 117 i orzecznictwo tam cytowane).

Z tych przyczyn zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. O kosztach orzeczono po myśli art. 108 § 2 k.p.c.

=====